

Sociálna práca v neziskovom sektore

prof. Ing. Mgr. Libuša Radková,
PhD.

Študijná literatúra

- Radková, L.: Sociálna práca v treťom sektore. Skriptá
- Radková a kol. Dobrovoľníctvo a problémy súčasnej spoločnosti (je na webe)
- Michael Novak: Biznis ako poslanie. Charis s.r.o. Bratislava.
- Barát a kol.: Čítanka pre neziskové organizácie. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov.
- Barát a kol.: Čítanka pre pokrokové neziskové organizácie. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov
- Majchrák a kol.: Keď ľahostajnosť nie je odpoveď. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky
- Tošner, Sozanská: Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách. Praha: Portál.

Z materiálov OSN: Na čo svet má...

Každoročne sa utratí (v dolároch)

V Európe za:	Zmrzlinu Cigarety alkohol	11 mld USD 50 mld USD 105 mld USD
V Amerike a Európe za:	Potravu pre psov a mačky voňavky	17 mld USD 13 mld USD
Na celom svete za:	Drogy zbrane	400 mld USD 780 mld USD

A na čo nemá...

Podľa OSN by stačilo

6 mld USD	...aby všetky deti na svete mohli chodiť do školy
9 mld USD	...aby všade ľuďom tiekla nezávadná pitná voda
13 mld USD	...aby nikto nemusel hladovať a každý človek mal zaistenú aspoň základnú zdravotnú starostlivosť

Chudobnejú stále viac...

Prírodné bohatstvo Zeme by ľahko stačilo všetkým jej obyvateľom, napriek tomu **zo 6 miliárd** žijúcich ľudí **viac než 1 miliarda** najchudobnejších je ohrozená smrťou hladom, prípadne chorobami z podvýživy.

Temer každý tretí človek na Zemi živorí

Základné pojmy

- 1.Štátny sektor
 - 2. Súkromný sektor
 - 3. tretí sektor, neziskový, mimovládny, MVO, NGOs
-
- Tretí sektor
 - Dobrovoľnícky sektor
 - Neziskový sektor
 - Mimovládne organizácie
 - Nezávislý sektor
 - Charitatívne (humánne, dobročinné, filantropické organizácie
 - Súkromný neziskový sektor
 - Svojpomocné skupiny

Politická a ekonomická štruktúra štátu ako východisko sociálnej práce

1. **Socialistický systém:** Sociálna spravodlivosť sa v tomto systéme chápe ako rovnosť materiálnych podmienok, za ktorú zodpovedá v prvom rade štát. Štát vytvára inštitúcie a mechanizmy na zabezpečenie určitej rovnosti základných materiálnych podmienok, ktorých laťka je pomerne vysoko nastavená. Preto štát potrebuje veľké zdroje vo forme daní a odvodov od obyvateľstva. Je to drahý a trvale neudržateľný systém, ktorý môže byť podporovaný z vlastníctva štátnych zdrojov, napr. naftové polia v Nórsku. Typický je najmä pre škandinávské štáty. Tretí sektor sa namiesto sociálnej oblasti realizuje v zastávaní práv občanov, zabezpečení rovnosti mužov a žien, pri riešení enviromentálnych problémov a pod.
2. **Liberálny systém:** sociálna spravodlivosť sa tu chápe ako rovnosť príležitostí. Individualizmus – za sociálnu situáciu je zodpovedný človek sám a jeho rodina, ak to nezvládnu, tak komunita. Štát vstupuje do sociálneho zabezpečenia až ako posledný. Sociálne služby sú vytvárané a podporované nespočetným množstvom neziskových organizácií tretieho sektora najmä na úrovni komunít. Úloha neziskových organizácií je rozhodujúca. Sociálne služby zabezpečujú popri tom aj komerčné organizácie u tých, ktorí na to majú. Typické štáty: USA, Kanada, Nový Zéland
3. **Konzervatívny systém** Sociálna spravodlivosť sa chápe ako kombinácia zabezpečenia materiálnych podmienok a rovnosti príležitostí. Je podporovaný silným poisťným systémom. Na sociálnych službách sa podieľa štát, komunity aj neziskové organizácie podobným dielom. Typický predstaviteľ: Nemecko

Pred viac než 150 rokmi prišiel Francúz Alexis de Tocqueville do Spojených štátov, aby pochopil, ako funguje demokracia. Prišiel k záveru, že najdôležitejšou podmienkou jej fungovania je fungujúci systém súkromných združení, ktoré by sme dnes označili pojmom súkromný neziskový sektor.

„Medzi zákonmi, ktoré vládnu ľudskej spoločnosti“ napísal Tocqueville, „existuje jeden, ktorý sa zdá presnejší a jasnejší, než všetky ostatné. Ak majú ľudia ostať civilizovaní alebo ak sa majú takými stať, musí narastať umenie spoločného združovania sa a zlepšovať sa v takom istom pomere, ako sa zvyšuje rovnosť podmienok.“

(Tocqueville, A.: Demokracia v Amerike 1835, preklad 1992)

Storočná vlna spolkov v číslach

- 1862 uhorské úrady evidovali 579 spolkov, o 16 rokov už 3995, 700 tisíc členov
- 1878 v Uhorsku 4000 spolkov, 225 dobročinných, z nich 148 ženských a veľa židovských
- 1878 dobročinné spolky evidujú 43 000 členov
- 1878 Bratislava má 50 tis. Obyvateľov, z toho viac než tretina je aktívna v 81 spolkoch, na druhom mieste v Uhorsku v spolkovej činnosti
- 1880 v rakúskej časti monarchie pôsobilo vyše 1250 dobročinných spolkov
- 1905 v Uhorsku vychádzalo 1135 maďarských, 148 nemeckých, 400 českých a 30 slovenských časopisov a novín
- 1908 v Uhorsku bolo 16 547 elementárnych škúl a 66 220 krčiem. „jedna škola príde na 1800 duší a jeden hostinec na 250 duší“
- 1926 –na území Slovenska bolo z 8 000 spolkov už 85% čisto slovenských
- 1932 na Slovensku vzrástol počet dobrovoľných spolkov na 16 033, v Bratislave 987
- 1943 – počet spolkov v Bratislave poklesol zo 700 na 356, o rok neskôr 276
- 1950 počet spolkov klesol z 16 000 na 12 000, z toho polovica bola súčasťou ROH
- 1959 – na Slovensku evidovali už len 16 spolkov

Najčastejšie právne formy neziskových organizácií

- Občianske združenie zákon č. 83/90 Z.z.
- Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby
35/ 2001 Z.z.
- Neinvestičný fond zák. 4. 147/97 Z.z.
- Nadácia zák. 34/2001
- a iné formy

Právna forma MVO	Počet v roku 2019 na Slovensku
Združenie, zväz, spolok	57211
Cirkevná organizácia	3648
Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby	2542
Záujmové združenie právnických osôb	1664
Nadácia	1604
Neinvestičný fond	715
Medzinárodné organizácie a združenia	134
Profesná komora	96
Poľovnícka organizácia	32
Atd'.	
Spolu	71081

	Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby	Občianske združenie
Definícia	Právnická osoba poskytujúca všeobecne prospešné služby, najmä •Zdravotnú starostlivosť •Sociálnu a humanitárnu pomoc •Tvorba, rozvoj, ochrana a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt •Ochrana ĽP a základných hodnôt •Vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry •Ochrana a tvorba ŽP a ochrana zdravia obyvateľstva •Regionálny rozvoj •Zabezpečovanie bývania...	Právnická osoba združujúca občanov a/alebo právnické osoby s cieľom reprezentovať ich spoločné záujmy
Registrácia	Krajský úrad	MV SR
Minimálny vklad	Nevyžaduje sa	Nevyžaduje sa
Administratívne výdavky	Určí každoročne správna rada	Bez obmedzenia
Podnikateľské aktivity	Povolené, zisk musí byť použitý na ciele organizácie	Nie sú zakázané
Iné podmienky	Audit pri úhrne výdavkov a príjmov nad 5 mil Sk Predkladať výročnú správu krajskému úradu do 15.4.	
Zákon č.	35/2001	83/90

	Nadácia	Neinvestičný fond
Definícia	Účelové združenie vecí, peňažných prostriedkov, cenných papierov, a iných peniazmi ocenených hodnôt, ktoré zriaďovateľ určil na plnenie všeobecne prospešného cieľa, napr. Zdravotnú starostlivosť • Sociálnu a humanitárnu pomoc • Tvorba, rozvoj, ochrana a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt • Ochrana LP a základných hodnôt • Vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry • Ochrana a tvorba ŽP a ochrana zdravia obyvateľstva • Regionálny rozvoj • Zabezpečovanie bývania...	Nezisková právnická osoba, ktorá združuje peňažné prostriedky určené na plnenie všeobecne prospešného účelu alebo na plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca/ skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri živelnnej pohrome . Všeob. prospešné ciele najmä za účelom rozvoja a ochrany duchovných hodnôt, ochrany LP, ochrana a tvorba ŽP, zachovanie prírodných a kultúrnych hodnôt, ochrana a podpora zdravia a vzdelávania Rozvoj soc. služieb
Registrácia	MV SR	Krajský úrad
Minimálny vklad	Min 20 tis každý zakladateľ, spolu min 200 tis	2000 Sk pri registrácii
Administratívne výdavky	Určí správna rada každoročne v miere nevyhnutnej na zabezpečenie činnosti nadácie	Max. 15 % celk. výdavkov
Podnikateľské aktivity	Nemôže podnikat' okrem: prenájmu nehnuteľností, organizovania kultúrnych, spoločenských alebo športových akcií, ak je to v súlade s jej účelom	Môže organizovať verejné zbierky, lotérie, športové, kultúrne, vzdelávacie akcie a predávať vlastnú literatúru podporujúcu účel fondu
Iné podmienky	Pri dare nad 100 tis oznámiť darcovi použitie daru Predkladať výročnú správu do 31.5 na MV SR Ročnú uzávierku musí overiť auditor, zverejniť do 31.5. v Obchodnom vestníku	Audit pri úhrne výdavkov a príjmov nad 5 mil Sk Predkladať výročnú správu Krajskému úradu do 15.4
Zákon č.	34/2001	147/97

Dobrovoľníctvo

1. Je v podstate nevynútená aktivita
2. Hlavným zámerom tejto aktivity je pomáhať
3. Aktéri nemajú z nej finančný zisk
4. Táto aktivita je prácou, nie hrou

Ivan H. Scheier (teoretik, organizátor a aktivista na poli dobrovoľníctva, americký psychológ)

„Dobrovoľníci sú odvážni ľudia, ktorí sú ochotní sa za niečo postaviť. Sú ochotní zasvätiť svoje ruky, svoju myseľ a predovšetkým svoje srdcia službe ostatným. Tým prinášajú ľuďom nádej a dodávajú im silu k prekonávaniu slabostí. Odmenou za to im je vedomie, že táto činnosť má skutočný význam. Ich odvaha a odhodlanie by mali byť pre nás všetkých inšpiráciou k činom.“

Kofi Annan, generálny tajomník OSN, 2001

Zákon o dobrovoľníctve č. 406/2011 Z.z. určitým spôsobom upravuje a ošetruje niektoré formy dobrovoľníckej činnosti

Fázy dobrovoľníckeho programu alebo manažment dobrovoľníkov

Dobročinnosť, darcovstvo, charita, filantropia, mecénstvo, sponzorstvo

- **Dobročinnosť**- všeobecný pojem na označenie rôznych aktivít motivovaných láskou k blížnemu
- **Darcovstvo** – predstavuje jednu z foriem dobročinnosti. Môže mať podobu materiálnu (vecné dary), finančnú (peňažné dary), časovú (darovanie času prostredníctvom dobrovoľnej práce, rady či pomoci).
- **Charita** – tradičnejšie pomenovanie darcovstva a dobročinnosti zdôrazňujúce pomoc k blížnemu a pomoc v núdzi. V bežnom ponímaní sa snaží zmierňovať okamžité utrpenie, biedu a núdzu ľudí.
- **Filantropia** – jedna z modernejších foriem darcovstva, označujúca darcovstvo, ktoré sa snaží riešiť problémy spoločnosti podporou vzdelávania, inovácií a rozvojom schopností ľudí, aby si boli schopní sami pomôcť a neboli odkázaní na almužny
- **Mecénstvo** – archaické pomenovanie podpory najmä umenia a literatúry bohatými jednotlivcami bez obmedzovania tvorivej slobody umelcov
- **Sponzorstvo** – jedna z foriem obchodného vzťahu umožňujúca podporu rôznych neziskových aktivít, obvykle výmenou za propagáciu mena sponzora (Strečanský in Barát et al., 2000)

- **Charita** – z latinského slova caritas, carus – znamená 1. drahota, drahý, Vážnosť, úcta, priazeň,
- **Agapé** – láska dávajúca, **eros** – láska túžiaca, **sexus** – láska sexuálna
- V dnešnom význame charita znamená túžbu a vôľu konať dobro
- V anlosasskom svete sa tak označujú všetky neziskové organizácie
- V kresťansko teologickom zmysle označuje lásku k Bohu
- Najčastejšie označuje altruistické správanie jednotlivca alebo inštitúcií – označuje dobrovoľné poskytovanie peňazí alebo inej pomoci ľuďom v núdzi
- V prenesenom význame je charita inštitúcia, poskytujúca dobrovoľne pomoc, zhromažďuje prostriedky na ďalšie prerozdelenie núdznym
- **Filantropia** pochádza z gréckych slov fileo a anthropos Strečanský in Barát et al, 2000.
- **Mecén**, mecénstvoQ

Filantropia

Moderní filantropi 19. a 20. storočia

Andrew W. Mellon (1855 – 1937)

Henry Ford (1863 – 1947)

Andrew Carnegie 1835 - 1919 (autor The Gospel of Wealth)

John Rockefeller (1839 – 1937)

Will K. Kellog (1860 – 1951)

Charles Stuart Mott (1875 -1973)

Životný príbeh Andrewa Carnegieho a čo sa môžeme naučiť z jeho knihy The Gospel of Wealth

Andrew Carnegie sa narodil ako syn chudobných škótskych prisťahovalcov do USA v roku 1835. Vďaka svojej šikovnosti a húževnatosti ako aj nadaniu sa stal oceliarskym magnátom v Pittsburgu, kde vybudoval najväčšiu firmu US Steel Corporation. Keď mal 33 rokov, rozhodol sa, že sa do 10 rokov zbaví všetkého svojho bohatstva a investuje ho do pomoci iným. Tento záväzok sa mu však podarilo splniť až na sklonku života a po smrti. Od roku 1900 sa venoval čisto filantropii. Kupoval, stavал a zveľadľoval rôzne budovy využívané pre verejnosť nielen v USA, ale aj v Škótsku a iných krajinách. Vybudoval 3000 verejných knižníc v USA, Kanade, Veľkej Británii a iných anglicky hovoriacich krajinách. Investoval do rozvoja anglického jazyka a kultúry. Daroval kostolom rôznych denominácií vyše 1700 organov. Podporoval stavbu koncertných sál a budov na stretávanie verejnosti, napr. Carnegie Hall v New Yorku. Platil výskum a výskumné inštitúcie, múzeá ako Smithsonian Institute v New Yorku a Washingtone. Svoje názory na najlepšie využitie bohatstva zhrnul v článku Evanjelium bohatstva (The Gospel of Wealth), kde sa zaoberá aj 7 spôsobmi najlepšieho využitia bohatstva podľa neho.

1. Zakladanie univerzít
2. Bezplatné verejné knižnice
3. Založenie nemocníc, lekárskech fakúlt, laboratórií na zmiernenie utrpenia
4. verejné parky
5. Haly v mestách na stretávanie verejnosti
6. Plavecké bazény
7. Podpora kostolov, ktoré slúžia aj na zhromažďovanie verejnosti, najmä v chudobných štvrtiach

- „Usilovní a ambiciózní, nie tí, za ktorých treba všetko urobiť, ale tí, čo sú najviac odhodlaní a schopní pomôcť sami sebe, tí si zaslúžia a dostanú pomoc iných a otvoria sa im širšie možnosti.“

A . Carnegie

Carnegie veril, že mesto alebo štát by mohli poskytnúť útočisko tým, ktorým chýba silné vnútorné odhodlanie zlepšiť vlastnú situáciu – sýtiť ich, šatiť a dať im prístrešie – a dobročinnosť by sa mohla pokúsiť inšpirovať ich, pozdvihnúť ich zraky a občerstviť ducha prostredníctvom určitých druhov verejných prác.

Investoval do vzdelania, založil Carnegie Institut of Technology v Pittsburgu (neskôr známa ako Carnegie Mellon University, ďalej Carnegie inštitút vo Washingtone, D.C., založil Carnegie Trust pre univerzity v Škótsku, podporoval univerzity v Británii.

Investoval aj do škôl pre černošské a biele chudobné deti v USA. Do svojej smrti takto rozdal 76,9 miliardy USD (prepočítané na menu v r. 2015). Zanechal po sebe po smrti ďalších 30 miliónov USD, ktoré išli pre nadácie, charity a penzistov.

Najväčší filantropi roku 2018 podľa časopisu Forbes

Filantrop	Oblasť podpory	Daroval za rok 2018
1. Warren Buffet	Boj s chudobou, práva žien, sociálna spravodlivosť. Prostriedky často daruje a prerozdelí iným nadáciám, ktoré sa venujú konkrétnym činnostiam, napr. Nadácii Billa a Melindy Gates. Každý rok sú to desiatky miliárd USD. Svojim deťom odkázal len po 10 mil USD, ostatné venuje charite.	3,4 mld USD
2. Bill a Melinda Gates	Doteraz darovali 50,1 mld vlastných prostriedkov od r. 1994 na globálne zdravie, medzinárodný rozvoj a vzdelávanie, boj proti HIV, malárii, rozvoj poľnohospodárstva	2,6 mld USD
3. Michael Bloomberg	Bývalý starosta New Yorku v 129 krajinách financuje umenie, vzdelávanie a verejné zdravie, boj proti klimatickej zmene a boj so závislosťou. Podporuje študentské štipendiá na John Hopkins University, svojej Alma mater.	767 mil USD
4. Walton family	Vzdelanie, ochrana riek a oceánov, ochrana delty Mississippi, podpora komunitných škôl	596 mil USD
5. George Soros	Vzdelávanie v rannom detstve, podpora práv voličov, antidiskriminačné iniciatívy, ľudské práva, sociálny rozvoj v Bangladéši, podpora organizácie Knižnice bez hraníc – knižnice v rozvojových krajinách. Založil v 80. rokoch 20. storočia Open Society Foundation ktorá podporovala vedu, vzdelávanie a občianske iniciatívy v postkomunistickej Európe a Sovietskom	585 mil USD

Zdroj: <https://www.forbes.com/top-givers/#576c6ddc66ff>

Filantrop	Oblasť podpory	Daroval v 2018
6. Mark Zuckerberg a Priscilla Chan	Boj proti chorobám, vzdelávanie, reforma súdneho systému, výskum Alzheimerovej a Parkinsonovej choroby, podpora neziskových organizácií, postpenitenciárna starostlivosť	410 mil USD
7. Hansjoerg Wyss	Pôvodom Švajčiar. Za 10 rokov podporil sumou 1 mld USD ochranu krajiny a oceánov s cieľom do roku 2030 zachrániť prírodu na tretine planéty, napr. financoval regeneráciu území v Argentíne na vytvorenie prírodného parku a vo Wyomingu po ťažbe ropy	402 mil USD
8. Jim a Marylin Simons	Podporuje vedu, laboratória a špeciálne matematiku na viacerých špičkových univerzitách, napr. Massachusetts Institute of Technology	397 mil USD
9. Pierre Omidyar	Podporuje špeciálne niektoré neziskové organizácie, ktoré sa venujú technológiám a podpore zdravia, novým prístupom proti obchodovaniu s ľuďmi, podporuje slobodu médií, zapájanie obyvateľstva do aktivít, digitálne práva	392 mil USD
10. Gordon a Betty Moore	Majitelia INTEL. Už doteraz darovali 3 mld USD na výskum, ochranu prírody a starostlivosť o pacientov, najmä v okolí San Francisca. Podporujú určovanie správnej diagnostiky, ktorá vylúči zbytočné poškodzovanie pacienta	298 mil USD

Spôsoby získavanie financií

Príjmy z podnikania

Príjmy z podnikania

Príjmy z podnikania

Príjmy z podnikania

Príjmy z podnikania

Príjmy z podnikania

Príjmy z podnikania

Príjmy z podnikania

Teamová práca

Pracovná skupina

Pracovná skupina

Pracovná skupina

Pracovná skupina

Pracovná skupina

Pracovná skupina

Pracovná skupina

Pracovná skupina

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Práca s médiami

Etické aspekty SP v dobrovoľníckych organizáciách

Etické aspekty SP v dobrovoľníckych organizáciách

Etické aspekty SP v dobrovoľníckych organizáciách

Etické aspekty SP v dobrovoľníckych organizáciách

Etické aspekty SP v dobrovoľníckych organizáciách

Etické aspekty SP v dobrovoľníckych organizáciách